

■ "Du ska inte tro det blir sommar" utan "Den blomstertid nu kommer" | © Anna J

Evertsson & RIT

[Anna J Evertsson](#) är teol lic och doktorand i kyrko- och samfundsvetenskap

Det finns **en** psalm som de allra flesta människor, gamla som unga, lärt sig och sjungit många gånger: "Den blomstertid nu kommer" (Sv ps 199). Skolmannen John Ronnås fångar atmosfären kring den: "Det doftar skolavslutning och examen, när man hör psalmen [&...] Det är feststämning med finklädde barn, föräldranärvaro, teckningar på väggarna, mängder av doftande blommor, syrener, liljekonvalj och gullvivor." Psalmen förknippas alltså gärna med skolavslutning och barndomens förväntningar inför ett efterlängt sommarlov. Det är ofta inför de första skolavslutningarna som barnen får lära sig psalmen, eller kanske snarare några verser ur den. Den här psalmen visar sig dessutom vara den mest omtyckta psalmen i Sverige idag enligt en enkätundersökning från mitten av 1990-talet som genomfördes av Nordiskt institut för hymnologi, NORDHYMN.

Skolavslutning

Konstaterandet av den starka ställning som "Den blomstertid nu kommer" har, leder till reflektioner kring vad det kan vara som gör att en gammal psalm från 1600-talet är den mest älskade psalmen i vår tid och fortfarande lärs i den allmänna skolan. Orsakerna är säkert många, men några förklaringar utifrån psalmen själv, den gudsbild som den ger uttryck för

och dess existentiella innehåll, tillsammans med hur den används, går att finna.

"Den blomstertid nu kommer"

"Den blomstertid nu kommer" tillskrivs Israel Kolmodin, som var superintendent, dvs. en befattning med biskopliga uppgifter, i Visby. En del psalmforskare, hymnologer, har ifrågasatt

detta och menar att den skulle kunna ha sina rötter i äldre världslig diktning. Texten trycktes i *Den svenska psalmboken 1694* och kom att bearbetas för den första rikstäckande svenska psalmboken 1695, eftersom den kritiserades för att bl.a. sammanblanda det andliga och det världsliga.

Den text som möter i *Den svenska psalmboken 1986* har bearbetas av Johan Olof Wallin på 1810-talet och Britt G Hallqvist på 1970-talet och består nu av fem verser. I tidigare psalmböcker hade den sex verser, t.ex. *Den svenska psalmboken 1937* med nummer 474. Melodin, med formen AABC, är en svensk folkvisa och den återfinns i en koralhandskrift från Roslagskulla i Uppland, vilken dateras till 1693. Melodin är i traditionell koralstil och har inga svåra eller oväntade tonsprång.

Gudsbild och existentiellt innehåll

Psalmen inleds med en skapelseteologisk ansats:

Den blomstertid nu kommer med lust och fågling stor: du nalkas, ljuva sommar, då gräs och gröda gror. Med blid och livlig värma till allt som varit dött, sig solens strålar närma, och allt blir återfött. (Sv ps 199:1)

I den första versen är det den annalkande sommaren som lyfts fram. Bilderna hämtas från naturen och beskriver hur solen och värmen ger växtligheten nytt liv. Det är en öppen skapelseteologisk framställning och varken Gud eller någon bestämd gudsbild nämns.

I den andra och tredje versen fortsätter beskrivningen av den vackra skapelsen. Den grönskande naturen blir enligt psalmen till påminnelse om Gud såsom Skaparen och dennes godhet. Gud är ständigt verksam i skapelsen. Fågelsången som ljuder blir till uppmaning för människan att själv lovsjunga Gud. I dessa två verser finns en bild av Gud som Skapare och Herre.

I den fjärde versen sker en övergång genom att skapelseteologin tillämpas på det andliga planet:

O Jesus, du oss frälsar, du är de svagas sköld. Dig, glädjesol, vi hälsar. Värm upp vårt sinnes köld. Giv kärlek åt det hjärta som ingen kärlek får. Vänd bort all sorg och smärta, du vän som allt förmår. (Sv ps 199:4)

I denna vers förs kristologin in. Jesus ses som både frälsaren och vännen. Jesus får epiteterna "glädjesol" och "sköld". Han är bildligt solen som värmer sinnet och hjärtat och han är också den som skall ta bort det svåra och omvända människan från hennes dåliga sidor, "vårt sinnes köld". Den femte och sista versen är en bön om att Gud skall välsigna det som såtts och ge regn samt att välsigna marken, arbetet och vilan. Här är det människans konkreta och vardagliga behov av mat och vila som kommer till uttryck. Psalmerna avslutas med bönen: "Låt livets källa flöda ur Ordets djupa grund". Det skapelseteologiska perspektivet knyts alltså samman med tillämpningen på det andliga planet.

Den teologiska analysen av gudsbilden visar att psalmen har en öppen skapelseteologisk inledning. I första versen nämns inte Gud direkt, men detta sker i de två följande verserna. I de två avslutande verserna tillämpas denna skapelseteologi på det andliga planet och här finns uttryck för en kristologi och hur människor får kraft ur "Ordet", dvs Guds Ord, genom vilket Anden verkar.

Efter denna analys av psalmens gudsbild kan orsakerna till psalmens popularitet belysas ytterligare genom att ställa resultaten i relation till aktuell livsåskådningsforskning och livsfrågeforskning.

"Det som är mest framträdande är att psalmen ger möjligheter att uttrycka frågor kring liv och död på ett öppet och allmänmänskligt sätt. Redan inledning av psalmen visar detta. Utgångspunkten finns i beskrivningen av den i naturen ständigt återkommande och konkret gestaltade årstidsväxlingen"

tror på något otolkat och obestämt.

Professor Eva Hamberg som forskat kring svenskars livsåskådning, bl.a. med hjälp av en livsåskådningsundersökning från 1986 och en internationell värdeundersökning från 1990, har visat att det hos många fanns någon form av gudstro eller tro på en högre makt, men vad man trodde på varierade. Vissa gav uttryck för en kristen gudsbild, men vanligare var en diffusare tro, att det kanske finns en Gud, högre makt eller "Något". Tron på Kristus hade däremot en undanskymd roll. En nyligen genomförd Sifo-undersökning, presenterad i *Nya Dagen*, visar på liknande resultat. Man

Detta innebär att de första verserna och framför allt den första versen i "Den blomstertid nu kommer" väl svarar mot den gudsbild som många människor i Sverige idag ger uttryck för. Detta

är säkert en av förklaringarna till psalmens starka ställning. De avslutande verserna, med en kristologi och tillämpning av det skapelsesteologiska perspektivet på det andliga planet, har däremot inte lika stora förutsättningar att vinna acceptans.

På det existentiella planet bär de allra flesta människor med sig frågor kring livets mening och mål, så som livsfrågor, som människan ställer sig, när hon på ett grundläggande sätt försöker orientera sig i tillvaron. Sådana centrala livsfrågor är frågor kring bl a liv och död, ansvar och skuld, ensamhet och gemenskap, lidande och medmänsklighet samt rädsla och trygghet. Men på vilket sätt ger "Den blomstertid nu kommer" möjligheter för människor att finna uttryck för sådana frågor?

Det som är mest framträdande är att psalmen ger möjligheter att uttrycka frågor kring liv och död på ett öppet och allmänmänskligt sätt. Redan inledning av psalmen visar detta. Utgångspunkten finns i beskrivningen av den i naturen ständigt återkommande och konkret gestaltade årstidsväxlingen. Det centrala är uttrycket "allt som varit dött&... blir återfött". Ordparet död - återfödelse blir uttryck för hur livet återvänder i naturen under sommaren efter vinterns mörker och kyla. De andra bilderna som psalmen refererar till är olika bilder för växtlighetens skönhet, djurlivet och solens värme vilka förstärker konkretionen av livets seger över döden. Allt detta är bilder och beskrivningar som är allmänna och som människor kan ta till sig för att ge uttryck för sina livsfrågor kring liv och död.

Även om psalmen har sin existentiella tyngdpunkt i liv och död, med livets återkomst som det dominerande, så ger den också utrymme för de mörkare och besvärligare sidorna i livet. I den fjärde versen står "&... Giv kärlek åt det hjärta som ingen kärlek får. Vänd bort all sorg och smärta, du vän som allt förmår." Psalmen tar på detta sätt upp sådant som för människor kan leda till rädsla, lidande och skuldkänslor, men den sätter också ord på ensamheten, talar om den "som ingen kärlek får" och balanserar detta mot den gemenskap som vännen, Jesus, ger.

I den sista versen finns ansvar och medmänsklighet uttryckt genom bl.a. bönen "&... Giv alla människor föda&... ". Att be Gud om detta kan eventuellt påminna människan om att hon måste ta ansvar för andras försörjning och därmed visa medmänsklighet.

Den existentiella analysen visar att psalmen svarar mot de livsfrågor som människor ser som viktiga. Framför allt finns det i psalmen möjlighet att ge uttryck för frågor kring liv och död på ett öppet och allmänmänskligt sätt. Detta kan vara ytterligare en förklaring till psalmens framträdande plats i människors medvetande och i skolans värld.

Mer än skolavslutningspsalm

"Den blomstertid nu kommer" är skolavslutningspsalmen framför alla andra, men den fungerar i många andra sammanhang, både sekulära och religiösa. Den används i olika gudstjänster och kyrkliga handlingar (dop, konfirmation, vigsel och begravning) framför allt från försommar till sensommar, men ibland också under andra delar av året. Psalmen kan fungera i situationer som i sig är helt sekulära. 1995 gjorde av Bo Widerberg en film med titeln *Lust och fågring stor*. Filmen utspelas i skolmiljö och handlar om ett förbjudet förhållande mellan en lärare och hennes elev. Sannolikt kan titeln tolkas på flera olika sätt så att skolmiljön och psalmen knyts samman, men också "lusten" och det förbjudna förhållandet. Ett annat exempel är att psalmen kan användas vid borgerliga begravningar, en i sig helt sekulär förrättning, men som ändå berör liv och död. Vid dessa används troligen enbart den eller de första verserna.

När "Den blomstertid nu kommer" sjungs, är det inte alltid med alla fem verserna. Många gånger sjunger man bara någon eller några verser ur den och detta får konsekvenser för hur man uppfattar dess teologiska innehåll. Som den teologiska analysen visade har psalmens teologiska innehåll olika tyngdpunkter i de olika verserna. Används bara den första versen eller de två eller tre första verserna, såsom oftast vid skolavslutningar, blir det en skapelseteologisk framställning som framträder med en gudsbild som svarar väl mot den bild av Gud som svenska folket tycks ha lättast att acceptera. Om bara den första versen används blir den en psalm som förmedlar skapelseteologi utan att något gudsnamn eller kristen gudsbild nämns. Används däremot hela psalmen eller de avslutande verserna t ex i samband med en begravningsgudstjänst kompletteras skapelseperspektivet med andra teologiska perspektiv.

"Du ska inte tro det blir sommar' om vi inte får sjunga 'Den blomstertid nu kommer'" skulle nog många kunna säga. "Den blomstertid nu kommer" väcker minnen av och associationer till barndomens skolavslutningar och sommarlov och allt vad det för med sig av känslor, förväntningar och upplevelser. Psalmen, med sin text och musik och ibland enbart dess melodi, blir en signal om detta. På senare år har ytterligare en sommarsång, "Idas sommarvisa", mer och mer börjat att sjungas i samband med skolavslutningar, i alla fall i de lägre årskurserna, inte som ersättning för "Den blomstertid nu kommer" utan som komplement. Det kan därför vara intressant att göra en kort jämförelse mellan dessa två sånger.

"Idas sommarvisa"

"Idas sommarvisa" eller "Du ska inte tro det blir sommar", är skriven av Astrid Lindgren och tonsatt av Georg Riedel. Den består av tre verser och melodin har formen AABA. Sången sjungs i TV-programmen om Emil i Lönneberga av hans lillasyster Ida.

Redan i första versen finns många paralleller mellan denna sång och psalmen:

Du ska inte tro det blir sommar ifall inte nån sätter fart på sommarn och gör lite somrigt. Då kommer blommorna snart. Jag gör så att blommorna blommar, jag gör hela kohagen grön, och nu så har sommaren kommit för jag har just tagit bort snön.
(Vers 1)

Precis som i "Den blomstertid nu kommer" berättas i första versen om hur livet återvänder om sommaren när vintern försvunnit. Här refereras bilder av det vackra på marken med blommande blommor och den gröna hagen.

I den andra versen beskrivs vattnets framfart i bäcken, att trädens blad slår ut och liksom i "Den blomstertid nu kommer" refereras till fågellivet.

I den tredje versen förs ett barnperspektiv in:

Och smultron det gör jag åt barna för det tycker jag dom kan få och andra små roliga saker som passar när barna är små, och jag gör så roliga ställen där barna kan springa omkring, då blir barna fulla med sommar och bena blir fulla med spring.
(Vers 3)

Växtligheten under sommaren ger människan att äta och i sången är det "smultron" som nämns. Det är en konkret bild som säkert både barn och vuxna känner igen, medan "Den blomstertid nu kommer" använder det mer allmänna ordet "föda". Sången ger också uttryck för att barn behöver leken för att växa och utvecklas och om sommaren ger naturen möjligheter till detta. Det vackra i skapelsen skall inte bara betraktas, utan också användas för barnens behov av leken.

"Idas sommarvisa" har stora likheter med "Den blomstertid nu kommer" och framför allt med dess första verser. I både psalmen och sången finns en öppen livstolkning. Även om det ursprungligen är Ida som sjunger sången, och därmed är sångens jag, så finns det inget i texten som strider mot en skapelseteologi som innebär att man kan se en skapare bakom naturens under.

De konkreta beskrivningarna av hur livet återvänder i naturen efter vintern uppvisar stora likheter i de båda texterna och ger båda möjligheter att uttrycka existentiella frågor kring liv och död på ett allmänmänniskt sätt. I "Idas sommarvisa" nämns inte Gud vilket inte heller görs i den första versen av "Den blomstertid nu kommer". I psalmen utvecklas däremot skapelseteologin till en precisering av gudsbilden mot en kristen sådan. Genom barnperspektivet och konkretionen i detta skiljer sig sången från psalmen, men detta ger inga konsekvenser för deras teologiska eller existentiella innehåll.

Slutsatser

"De blomstertid nu kommer" är skolavslutningspsalmen framför andra och den mest omtyckta psalmen i Sverige idag. De teologiska och existentiella analyserna visar att psalmen, åtminstone de första verserna, väl svarar mot den gudsbild som människor i dag ger uttryck för och den erbjuder utrymme för människor att uttrycka väsentliga livsfrågor. Genom att nästan alla människor lär sig psalmen och får sjunga den i en situation som många upplever som positiv, skapas det en positiv atmosfär kring psalmen. En psalm som man kan och har positiva associationer till har man ofta lättare att tycka om och tar gärna med en sådan psalm in i andra sammanhang i livet då man får möjlighet att påverka psalmvalet såsom vid dop, konfirmation, vigsel eller begravning. Psalmens öppna sätt att hantera livsfrågeperspektivet och den öppna skapelseteologiska framställningen i psalmens första verser ses som förklaringar till att en 1600-talspsalm är mycket omtyckt och används i många olika situationer, både kyrkliga och sekulära, i 2000-talets Sverige. Det som psalmen kritiserades för på 1600-talet var att den bl.a. blandade samman det andliga och det världsliga; detta är en av psalmens starkare sidor idag. Det finns alltså goda förutsättningar för att psalmen skall kunna fortsätta att tilltala människor idag och att bli nya generationers skolavslutningspsalm, kanske tillsammans med "Idas sommarvisa" så att man också i framtiden kan säga: "Du ska inte tro det blir sommar" om vi inte får sjunga "Den blomstertid nu kommer"!

Referenser

- Alla tiders sång. Månadens psalm. Ett studiematerial för skolan. Gunnel Fagius, Per Harling, Per Olof Nisser & Ulrika Sjölander, red. Stockholm 1998.
- "Allt fler tror på 'högre makt'" *Nya Dagen* 24 april 2000.
- Arvastson, Allan, *Imitation och förnyelse. Psalmhistoriska studier.* (BTP 25). Lund 1971.
- *Barnpsalmboken med sånger och visor.* Örebro 1989.

- Evertsson, Anna J, "'Dejlig er jorden'. En presentation av NORDHYMNs forskningsprojekt om psalmens roll i nutida nordiskt kultur- och samhällsliv" *Halvårsskrift för praktisk teologi*, s 79-91. Oslo 1999.
- Göransson, Harald, *Koralpsalmboken 1697. Studier i svensk koralhistoria. Hedemora 1997.*
- Hamberg, Eva M, "Svenska folkets Gud" Gud. Sju lundateologer föreläser. Göran Bexell, red, s 23-36. Eslöv 1997.
- Hartman, Sven G & Pettersson, Sten, *Livsfrågor och livsåskådning hos barn. Några utgångspunkter för en analys av barns livsfrågor och livsåskådning samt en presentation av några delstudier inom området. (Högskolan för lärarutbildning i Stockholm. Institutionen för pedagogik. Rapport 7/1980). Stockholm 1980.*
- Jönsson, Anna, *Psalmkatten i människors hjärtan. Omtyckta psalmer i Sverige idag. (Licentiatuppsats, Teologiska institutionen, Lund.) Lund 1998.*
- Kurtén, Tage, "Livsfrågornas utmaning till teologin" *Upptäckter i kontexten. Teologiska föreläsningar till minne av Per Frostin. Sigurd Bergmann & Göran Eidevall, red, s 188-207. Lund 1995.*
- *Psalmsång för religion och andra ämnen. Åk 1-9. Urval och kommentarer av Sven Åke Selander. Malmö 1988.*
- Ronnås, John, *Våra gemensamma psalmer. Kommentarer till psalmbokens 325 första psalmer. Stockholm 1990.*
- *Statens offentliga utredningar 1985:18. Den svenska psalmboken. Text- och musikkommentarer. Volym 3. Slutbetänkande av 1969 års psalmkommitté. Stockholm 1985.*
- *Den svenska psalmboken. Antagen av 1986 års kyrkomöte. Stockholm 1986.*